

05.12.2008 року змінилось підвищенням з 05.01.2009 року за строковими вкладками до 4%, тобто до попереднього рівня та за коштами на поточних рахунках і вкладками на вимогу до 7%, тобто збільшення на 2%. З 01.02.2009 року НБУ ввів новий норматив обов'язкового резервування за коштами інших банків-нерезидентів та інших небанківських фінансових посередників нерезидентів в розмірі 2%.

Таким чином, НБУ, проводячи політику обов'язкового резервування, намагався досягти наступних цілей: стимулювати проведення депозитно-кредитних угод в національній валюті; зменшити операції банків в іноземній валюті, роблячи їх більш витратними для банків; зменшити валютний ризик; обмежити зовнішнє кредитування, яке відбувалось в іноземній валюті. Отже, НБУ реалізовував, стосовно гривневих коштів, насичення ринку, тобто проводив експансійну політику та, стосовно іноземних коштів, зв'язування на ринку, тобто рестрикційну політику.

Вітчизняна практика використання механізму мінімальних резервних вимог свідчить про зміну жорсткої політики Національного банку в застосуванні цього інструмента на більш помірковану та зважену. Вона виявляється у зменшенні норм обов'язкового резервування в регулюванні ліквідності та посилення ролі більш гнучких інструментів, зокрема, рефінансування та процентної політики; постійному удосконаленні внутрішніх важелів регулювання механізму обов'язкового резервування.

З метою вилучення зайвої ліквідності банківської системи центральний банк активно використовує такий інструмент, як депозитні операції. Ці операції дозволяють оперативнo залучати в депозити тимчасово вільні грошові кошти банків і тим самим практично миттєво нейтралізувати їхній можливий тиск на валютний ринок. Вони можуть бути строком на один день, на тиждень, на два тижні.

Висновки. Отже, грошово-кредитна політика є не просто складовою загальноекономічної політики, а її ключовим елементом з огляду на результативність і ефективний вплив на економіку. Застосування монетарних методів, на відміну від використання адміністративних, дає можливість зберегти ринкові механізми і мотивацію економічних агентів, сприяє підвищенню ефективності ринкових механізмів у частині саморегулювання, нейтралізуючи певні недоліки, внутрішньо притаманні ринковій економіці. Тому, вихід із фінансової та економічної криз, що склалися сьогодні в Україні, необхідно будувати на основі поєднання використання важелів, заходів та інструментів, що впливають не лише на фінансовий (грошово-кредитний), а й реальний сектор економіки.

Література

1. Гальчинський А.С. Теорія грошей. – К.: Основи, 1996. – 413 с.
2. Гроші та кредит: Підручник / За заг. ред. М.І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2006. – 744 с.
3. Дзюблюк О. Грошово-кредитна політика в період кризових явищ на світових фінансових ринках // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 5. – С. 20 – 30.
4. Закон України „Про Національний банк України” від 20.05.1999 № 679-XIV, зі змінами і доповненнями // www.bank.gov.ua.
5. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін / За ред. В.С. Стельмаха. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України, УБС НБУ, 2009. – 404 с.
6. Монетарний огляд за III квартал 2009 р. / Департамент монетарної політики Національного банку України // www.bank.gov.ua.
7. Монетарний огляд за II квартал 2009 р. / Департамент монетарної політики Національного банку України // www.bank.gov.ua.
8. Міщенко В.І. Основні принципи координації монетарної і фіскальної політики // Вісник Української академії банківської справи. – 2007. – № 1 (22). – С. 11–14.
9. Основні тенденції грошово-кредитного ринку України // <http://www.bank.gov.ua>.

Надійшла 17.11.2009

УДК 336.77 (477)

А. В. ОЛІЙНИК

Хмельницький національний університет

ПЕРЕРОЗПОДІЛ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ ТА РЕСУРСІВ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ ЗА ПЕРШЕ ПІВРІЧЧЯ 2009 РОКУ

Проаналізовано процеси перерозподілу кредитного ринку та ресурсів комерційних банків України в умовах світової фінансової кризи. Акцентовано увагу на доларизації кредитного портфеля фізичних та юридичних осіб комерційних банків.

Analyzed is the process of redistribution credit markets and deposit resources in the banks of Ukraine during the financial crisis. Accepted is the problem dollarization of credit portfolio in banking system.

Ключові слова: кредит, кредитний портфель, кредитний ринок, комерційний банк, доларизація.

Постановка проблеми. Проїшов рік з того часу, коли в Україні було офіційно заявлено про

негативний вплив світової фінансової кризи на макроекономічні показники розвитку вітчизняної економіки. З порушенням макроекономічної рівноваги в економіці та в умовах відповідного рівня інтеграції в європейські фінансові ринки, банківська система України однією з перших почала відчувати негативний вплив світових кризових явищ. Рік тому цей негативний вплив позначився проблемою ліквідності вітчизняних банків та високим рівнем доларизації економіки України.

Фактично, вітчизняна банківська система, не маючи достатнього об'єму ресурсів, стала перед проблемою перекредитування на світових фінансових ринках, яка особливо загострилася в зв'язку з невчасним переходом на керований плаваючий курс, згідно з прийнятими засадами грошово-кредитної політики НБУ на 2009 рік. Вітчизняні банки, з великою часткою кредитів в іноземній валюті, стали перед проблемою їх повернення, з одного боку, позичальниками, а з другого боку, міжнародним фінансовим організаціям, в умовах зростання курсів долара та євро. Можливість повернення кредитів позичальниками була блокована ще й рішенням НБУ підвищити облікову ставку до 12% у 2008 році, що призвело до значного зниження темпів економічного розвитку та діяльності суб'єктів господарювання. Отже, фінансова криза в банківській системі України була значно поглиблена внутрішніми чинниками.

Очевидно, що за таких умов, прояви фінансової кризи в зміні показників банківської діяльності слід очікувати в першій половині 2009 року. Тому актуальним є аналіз діяльності вітчизняних банків у першому півріччі 2009 року для з'ясування наслідків і тенденцій розвитку кризи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення і дослідження загальних тенденцій розвитку банківської системи України проведено багатьма вітчизняними вченими. Особливо слід відмітити праці таких економістів, як Барановський О., Геєць В., Кириченко О., Лютий І., Міщенко В., Мороз А., Савлук М., Смолженко Т., Крамаренко В., Шелудько Н. та ін. Зважаючи на той факт, що банківська система України знаходиться в постійному розвитку, відповідно, потребує подальшого дослідження та аналізу тенденцій розвитку, зокрема в умовах світових криз.

Формування цілей. Наслідки фінансової кризи в банківській системі України мали відчутний вплив на показники діяльності банків з початку 2009 року. Особливо цей вплив став відчутний на ринках кредитів та депозитів. Тому мета дослідження – аналіз основних показників діяльності банків за перше півріччя 2009 року та визначення тенденцій перерозподілу ринку кредитів і ресурсної бази в банківській системі України.

Виклад основного матеріалу. Проведений аналіз показників діяльності вітчизняної банківської системи за 2008 рік [1, с.62-66] свідчить про значне зростання кредитного та депозитного портфелів, активів, зобов'язань та власного капіталу в цілому, що було обумовлено фактично досягнутими результатами діяльності за 9 місяців 2008 року. Слід зазначити, що ряд показників зберігалися завдяки адміністративно прийнятими рішенням НБУ, наприклад, меморандуму про тимчасову заборону повернення депозитів вкладникам.

Станом на 01.07.2009 року (таблиця 1) в банківській системі України зареєстровано 198 банків, кількість яких протягом 2007-2008 років є незмінною. В той же час кількість діючих банків зросла на 3 одиниці за півроку і становить 187 банків. В 15 банках введено тимчасову адміністрацію. Завершено ліквідаційну процедуру 5-и банків: АК АПБ „Україна” (13.04.09), АБ „Алонж” (07.04.09), АБ „Донвуглекомбанк” (24.03.09), АКБ „Прем'єрбанк” (05.06.09) та АКБ „Інтерконтинентбанк” (26.06.09) [2, с.62] і станом на 01.07.09 в процесі ліквідації знаходиться 9 банків, в тому числі 6 за рішенням НБУ, 3 за рішенням арбітражних судів.

Таблиця 1

Кількість зареєстрованих та діючих комерційних банків в Україні [3, с.11]

Показник	Станом на 01.01.07	Станом на 01.01.08	Станом на 01.01.09	Станом на 01.07.09
Кількість зареєстрованих банків, шт.	193	198	198	198
Кількість діючих банків, шт.	170	175	184	187
Кількість банків на ліквідації, шт.	19	19	13	9
Банки з іноземним капіталом, шт.	35	47	53	51
Банки із 100% іноземним капіталом, шт.	13	17	17	17
Частка іноземного капіталу, %	27,6	35,0	36,7	39,1

Аналіз показників присутності іноземного капіталу в банківській системі України (таблиця 1) свідчить про відносну стабілізацію процесу купівлі вітчизняних банків іноземними інвесторами. Кількість банків з іноземним капіталом за перше півріччя 2009 року зменшилася на 2 одиниці. В структурі власного капіталу банківського сектору частка іноземного капіталу за першу половину 2009 року збільшилася на 2,4% і становить 39,1%. Слід зауважити, що за 6 місяців 2009 року частка іноземного капіталу щомісячно коливалась то в сторону збільшення, то в сторону зменшення. Так станом на 01.08.2009 року частка

іноземного капіталу зменшилася в порівнянні з червнем 2009 року на 4,3% і становить 34,8% [4, с.45]. Отже, банки з іноземним капіталом в умовах фінансової кризи зазнають певних втрат, здійснюють процеси реорганізації та капіталізації.

Динаміку зміни кількісного стану банківської системи України і частки іноземного капіталу за 2006-2008 роки та перше півріччя 2009 року показано на рис. 1.

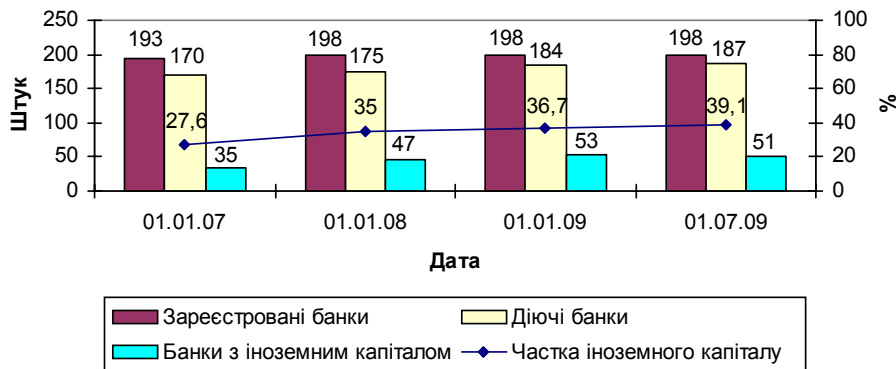

Рис. 1. Динаміка зміни кількості банків та частки іноземного капіталу в банківській системі України за 2006-2008 роки та 6 місяців 2009 року

Станом на 01.07.09 чисті активи вітчизняних банків, з початку 2009 року, зменшилися на 61,4 млрд грн і становили 864,7 млрд грн (таблиця 2). Зменшився кредитний портфель на 42,7 млрд грн, вкладення в цінні папери – на 10,4 млрд грн. В той же час збільшилися високоліквідні активи на 5,4 млрд грн, проблемні кредити – на 22,7 млрд грн та резерви за активними операціями – на 32,4 млрд грн.

Таблиця 2

Динаміка активів банків України за 2006-2008 роки та перше півріччя 2009 р. (у мільярдах гривень)

Показники	Станом на 01.01.2007	Станом на 01.01.2008	Станом на 01.01.2009	Станом на 01.07.2009
Чисті активи (скориговані на резерви за активними операціями)	340,2	599,4	926,1	864,7
Високоліквідні активи	44,9	63,6	79,7	85,1
Кредитний портфель	269,7	485,5	792,4	749,7
Довгострокові кредити	157,2	292,0	507,7	464,6
Проблемні кредити (прострочені та сумнівні)	4,5	6,4	18,0	40,7
Вкладення в цінні папери	14,5	28,7	40,6	30,2
Резерви за активними операціями банків	13,3	20,2	48,4	80,8

Кредитний портфель фізичних осіб станом на 01.07.09 становив 248,2 млрд грн, що складає 34,7% (рисунок 3) у структурі кредитного портфеля, у тому числі позики в іноземній валюті в доларовому еквіваленті – 22,6 млрд доларів. Частка кредитів в іноземній валюті у портфелі фізичних осіб є досить великою і складає 72,4% [5, с.52].

За період кризи кредитний портфель фізичних осіб мав тенденцію до зменшення за рахунок знецінення гривні внаслідок зростання доларизації вітчизняної економіки на 9,8% та виникнення сумнівної і безнадійної заборгованості.

Кредитний портфель комерційних банків сформовано за рахунок кредитів в іноземній валюті, в гривневому еквіваленті, у сумі 399 млрд грн, а в національній валюті у розмірі 350,7 млрд грн. Частка кредитів в іноземній валюті становить трохи більше половини всіх виданих кредитів і складає 53,2%. Відповідно частка кредитів у національній валюті становить 46,8% рисунок 2. За таких умов кредитний портфель вітчизняних банків є особливо вразливим до прояву валютного ризику.

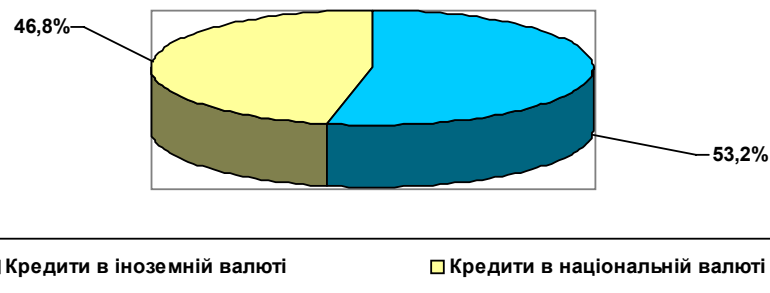

Рис. 2. Структура кредитного портфеля за видами валют станом на 01.07.2009 року

Кредитний портфель юридичних осіб станом на 01.07.09 склав 466,5 млрд грн, що складає 65,3% (рисунк 3) у структурі кредитного портфеля, у тому числі позики в іноземній валюті в доларовому еквіваленті – 27,9 млрд доларів. Частка кредитів в іноземній валюті у портфелі юридичних осіб також достатньо вагома і складає 45,2% [5, с.52].

Кредитний портфель юридичних осіб за шість місяців 2009 року зменшився в іноземній валюті, але мав зростання в національній валюті. Однак реальне зростання кредитного портфеля юридичних осіб не перевищувало 2%, що свідчить про відсутність кредитування реального сектору економіки.

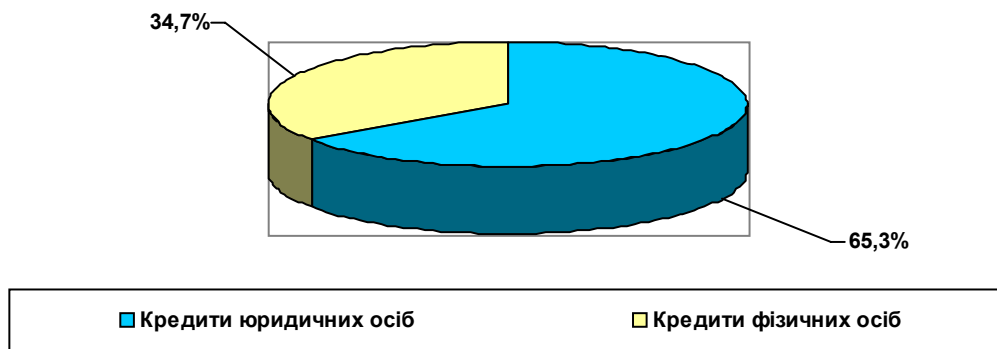

Рис. 3. Структура кредитного портфеля за суб'єктами станом на 01.07.2009 року

За даними таблиці 2 бачимо, що станом на 01.07.09 значно зросла проблемна заборгованість на 22,7 млрд грн, і складає в структурі кредитного портфеля 5,4%. Перевищення проблемної заборгованості у кредитному портфелі банків порогового значення 5% є індикатором погіршення якості кредитних портфелів вітчизняних банків. Збільшилися також резерви за активними операціями на 32,4 млрд грн. Фактично, дане збільшення утворилося внаслідок понесених витрат за проблемними, зокрема безнадійними позиками. Отже, задекларовані збитки банків за перше півріччя 2009 року у розмірі 14,3 млрд грн є витратами на формування резервів за активними операціями.

Динаміку обсягів активів, кредитного портфеля та проблемних кредитів протягом 2006–2008 років та за шість місяців 2009 року показано на рис. 4.

Рис. 4. Динаміка обсягів активів, кредитного портфеля та проблемних кредитів в банківській системі України за 2006–2008 роки та перше півріччя 2009 року

Зобов'язання банків України у першій половині 2009 року зменшилися на 54,7 млрд грн (таблиця 3), що є свідченням проблем в діяльності суб'єктів господарювання та підірваної довіри до банківської системи у зв'язку з меморандумом НБУ про тимчасове заморожування вкладів населення та зростанням курсів іноземних валют. Кошти суб'єктів господарювання станом на 01.07.09 зменшилися на 26,3 млрд грн, в той час як кошти фізичних осіб зменшилися на 16,5 млрд грн. Особливо відчутним для банківського сектору стало зменшення строкових коштів у першій половині 2009 року на 46 млрд грн, у тому числі фізичних осіб на 23,9 млрд грн, юридичних осіб на 22,1 млрд грн (таблиця 3) [6, с.58].

У структурі зобов'язань вітчизняних банків 15,6% складають кошти суб'єктів господарювання та 26,2% кошти фізичних осіб. Отже, більшість банків здійснює діяльність за рахунок запозичених ресурсів на міжбанківському ринку, частка яких станом на 01.07.09 становить 58,2% і пряме призначення яких – покращання поточної ліквідності.

Строкові кошти фізичних осіб і суб'єктів господарювання становлять 202,5 млрд грн, що складає 26,9% у структурі зобов'язань. Таким чином, трохи менше ніж на третину банківська система України забезпечена ліквідними ресурсами. В той же час частка довгострокових кредитів становить 53,7% у структурі кредитного портфеля і складає 464,6 млрд грн (таблиця 2).

Динаміка зобов'язань банків України за 2006-2008 роки та перше півріччя 2009 року [3, с.11] (у мільярдах гривень)

Показники	Станом на 01.01.07	Станом на 01.01.08	Станом на 01.01.09	Станом на 01.07.09
1. Зобов'язання банків, всього	297,6	529,8	806,8	752,1
1.2 У тому числі кошти суб'єктів господарювання	76,9	112,0	143,9	117,6
1.2.1 Строкові кошти	37,7	54,2	73,4	51,3
1.3 У тому числі кошти фізичних осіб	106,1	163,5	213,2	196,7
1.3.1 Строкові кошти	81,9	125,6	175,1	151,2

Динаміку зобов'язань банків на протязі 2006–2008 років та першу половину 2009 року показано на рисунку 5. Отже, банківська система України інвестується за рахунок коштів фізичних осіб, які розміщують на рахунках у банках на 59,5% коштів більше ніж юридичні особи.

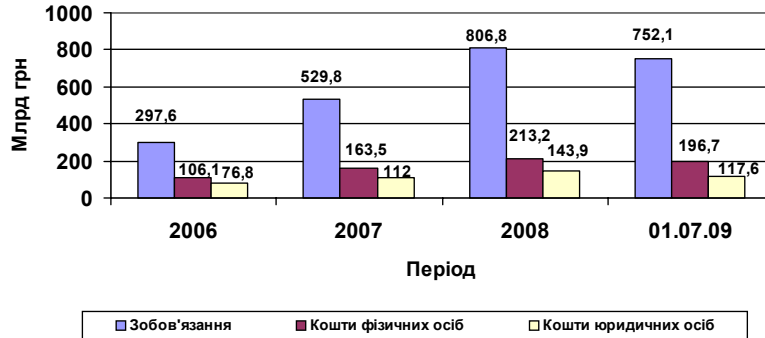

Рис. 5. Динаміка зобов'язань банків України за 2006-2008 роки та перше півріччя 2009 року

В умовах фінансової кризи в банківській системі України відбувся перерозподіл коштів юридичних і фізичних осіб між окремими банками. Банки, які забезпечили належну якість обслуговування та відповідну кількість банківських продуктів на ринку депозитів отримали найбільший приплив ресурсів в умовах кризи.

Частка ринку державних банків на депозитному ринку станом на 01.07.09 складає 12%. Для порівняння лідер, банківської системи України ПАТ „ПриватБанк” має 15,1% депозитів на даному ринку. Банки з вітчизняним капіталом утримують 42,1% ринку депозитів, а банки з іноземним капіталом 34,9%. В той же час 11% депозитів належать банкам, які втратили платоспроможність рисунок 6.

Власний капітал банків України станом на 01.07.09 (таблиця 4) зменшився з початку року на 6,7 млрд грн і становить 112,6 млрд грн. Дане зменшення капіталу є свідченням того, що власний капітал виконує захисну функцію в умовах фінансової кризи.

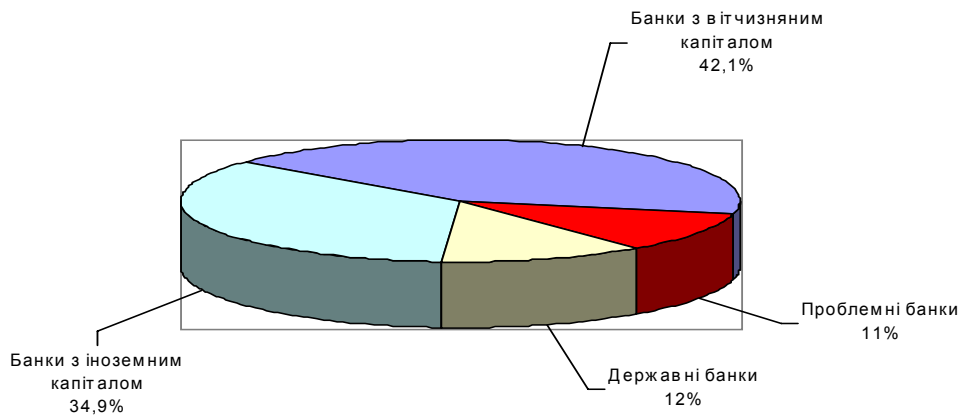

Рис. 6. Розподіл ринку депозитів між банками України станом на 01.07.09

Динаміка капіталу банків України за 2006-2008 роки та перше півріччя 2009 р

Показники	Станом на 01.01.07	Станом на 01.01.08	Станом на 01.01.09	Станом на 01.07.09
1. Власний капітал банків, млрд грн	42,6	69,6	119,3	112,6
1.2 У тому числі сплачений зареєстрований статутний капітал, млрд грн	26,3	42,9	82,5	92,0
2. Частка капіталу в пасивах, %	12,5	11,6	12,9	13,0
3 Регулятивний капітал, млрд грн	41,1	72,3	123,1	119,5
4. Рентабельність капіталу, %	13,52	12,67	8,51	-24,49

Статутний капітал банків збільшився за першу половину 2009 року на 9,5 млрд грн і становить 92 млрд грн, тобто ряд банків покращили свою капіталізацію шляхом випуску додаткової емісії акцій. Рентабельність капіталу станом на 01.07.09 зменшилась з 8,51% до -24,49%. Від'ємне значення рентабельності говорить про те, що банківська система на даному етапі несе збитки.

Висновки. Отже, проведений аналіз засвідчує про велику кількість проблем, які існують в банківській системі України в умовах фінансової кризи. Слід відмітити, що з червня 2009 року було ряд позитивних рішень НБУ на регулятивному рівні. Так зменшилася облікова ставка НБУ до 10,25%, знизилася темпи рефінансування НБУ комерційних банків, зменшився рівень відсоткових ставок на міжбанківському ринку та більш-менш стабілізувався механізм валютного курсоутворення.

Однак невирішеними залишається ще багато проблем, які є системними і мають вплив не тільки на банківську систему, а й на інші ринки і економіку в цілому. Так скорочення кредитного портфеля фізичних осіб є індикатором зменшення внутрішнього попиту на інших ринках. Мінімальне зростання кредитного портфеля юридичних осіб є свідченням того, що економіка недоотримує ресурсів не тільки для інноваційного розвитку, а й для підтримки її на досягнутому рівні. Високий рівень доларизації кредитних портфелів є свідченням важкої хвороби в банківській системі України.

Протягом шести місяців 2009 року частка іноземного капіталу помісячно змінювалася то в сторону збільшення, то в сторону зменшення. Кількість банків з іноземним капіталом зменшилася на дві одиниці. Можна стверджувати, що в умовах кризи відбувається гальмування процесів інвестування іноземного капіталу у вітчизняну банківську систему. Однак частка іноземного капіталу у розмірі 34,8% у банківській системі України станом на 01.08.09 є серйозною загрозою стабільності національної грошової одиниці та посилює доларизацію економіки.

Доларизація економіки України є основною причиною дисбалансу банківської системи і бізнесу. Зміна валютного курсу збільшує потенційний ризик для учасників ринку. Доларизація є гальмом для проведення ефективної монетарної політики, адже інструменти НБУ зорієнтовані на грошовий ринок у національній валюті. Тому є необхідність в запровадженні обов'язкових і жорстких заходів щодо використання національної та іноземної валюти в Україні, а саме:

1. Іноземна валюта не має обігу на території України. Це означає, що іноземна валюта є вільно-доступною і може купуватись та продаватись за гнучким курсом. Іноземна валюта може використовуватись для розрахунків із суб'єктами господарювання різних країн при здійсненні імпортно-експортних операцій в безготівковій формі та у випадках відряджень, туристичних поїздок тощо фізичних осіб за кордон в готівковій формі.

2. Іноземна валюта не може бути використана для кредитування населення та юридичних осіб. Для переведення виданих кредитів в іноземній валюті в національну необхідно розробити на рівні НБУ єдиний для всіх банків механізм.

3. Заборонити практику розміщення вкладів фізичних та депозитів юридичних осіб в іноземній валюті.

4. Поширити на практиці використання ф'ючерсних угод при здійсненні імпортно-експортних операцій.

5. Всі внутрішні розрахунки суб'єктів господарювання не можуть бути прив'язані до іноземної валюти, як і ціни на товари та послуги виражені в ній.

Особливого значення вище зазначені заходи набувають в умовах гнучкого курсу іноземних валют до гривні.

Розвиток вітчизняної економіки, як і банківської системи, потребує дешевих кредитів. Тому є необхідність в поступовому зменшенні облікової ставки НБУ та пропозиції на ринку кредитування дешевих кредитів. Заходи боротьби з внутрішньою інфляцією за рахунок подорожчання кредитів і втрати економічного розвитку не є ефективними.

Аналіз показує, що перерозподіл ресурсів в умовах кризи відбувся на користь Приватбанку, банків з іноземним капіталом та державних банків. Отже, в умовах фінансової кризи завдання ефективного залучення грошових ресурсів на внутрішніх ринках залишається одним з ключових у діяльності банків.

Література

1. Олійник А.В. Світова фінансова криза та її вплив на розвиток банківської системи України у 2008 році // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2009. – № 2. – Т. 1. – С. 62-66.
2. Банки, вилучені з Державного реєстру банків України [24.06.1992 р. – 01.07.2009 р.] // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 8. – С. 61-62.
3. Основні показники діяльності банків України на 1 липня 2009 року // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 8. – С. 11.
4. Основні показники діяльності банків України на 1 серпня 2009 року // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 9. – С. 45.

5. Структура активів банків України за станом на 01.07.20009 року (у розрізі банків) // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 9. – С. 48-53.

6. Структура зобов'язань банків України за станом на 01.07.20009 року (у розрізі банків) // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 9. – С. 54-59.

7. Структура власного капіталу банків України за станом на 01.07.20009 року (у розрізі банків) // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 9. – С. 60-65.

Надійшла 11.11.2009

УДК 330.3

О. В. ПРОСКУРОВИЧ
Хмельницький національний університет

ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ПРОЕКТАХ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

У статті досліджено процес розробки й впровадження фінансово-економічних систем. Їх фінансова оцінка визначається на основі моделей ключових показників результативності і функціонально-вартісного управління. Фінансово-економічним системам притаманна велика частка їх власних розробок, що важливо як для економічної оцінки проектів власної розробки систем даного класу, так і для економіки впровадження фінансово-економічних систем у цілому. У статті розглянуто схему прийняття рішень за проектами розвитку фінансово-економічних систем. Економічна оцінка проектів розвитку цих систем вимагає самостійного обстеження бізнес-процесів, у ході якого визначаються межі проекту, будується модель функціонально-вартісного аналізу, приймається рішення про придбання або розробку програмного забезпечення. Ця необхідність обумовлює й більш складний механізм прийняття рішень, включаючи дворовий розгляд у Комітеті зі схвалення змін.

In the article investigational development and introduction of the finansovo-ekonomichnikh systems process. Them a financial estimation is determined on the basis of models of key indexes of effectiveness and functionally cost management. To the finansovo-ekonomichnim systems inherent large stake them own developments, that it is important both for the economic evaluation of projects of own development of the systems of this class and for the economy of introduction of the finansovo-ekonomichnikh systems on the whole. In the article the chart of making decision is considered after projects.

Ключові слова: фінансово-економічна система, ефективність, прийняття рішень, проектний аналіз.

Постановка проблеми. В сучасних умовах глобального розвитку інформаційних технологій суттєвого значення набуває розробка й впровадження фінансово-економічних систем на підприємствах будь-якої форми власності, які є найбільш складним для економічної оцінки класом інформаційних систем. Вони, з одного боку, досить поширені й представлені на підприємствах незалежно від розміру та сфери діяльності; з іншого боку, позитивний ефект в сучасній Україні очевидний тільки за впровадження найпростіших бухгалтерських додатків. Ускладнення останніх у зв'язку з розширенням набору функцій і відповідним підвищенням цін зустрічаються підприємствами вкрай насторожено, насамперед, через невизначеність перспектив окупності такого роду систем.

На Заході широко розвинені фінансово-економічні системи стандартів MRP, MRPII і ERP не тільки на великих, але й на середніх і навіть малих підприємствах, а останнє десятиліття ХХ століття стало періодом справжнього буму навколо цього класу додатків. При цьому методи оцінки фінансового результату подібних проектів невідомі й на Заході, а розрахунок фінансового результату відповідних проектів звичайно вимагає залучення зовнішнього консалтингу й, відповідно, проводиться не завжди. Більше того, роботи цілого ряду фахівців в області інформаційних систем ставлять під сумнів сам факт наявності позитивного фінансового результату для значної частки проектів у цій області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий інтерес до проблеми розробки та впровадження фінансово-економічних систем спонукає звернутися до аналізу накопиченого теоретичного матеріалу. Питанням розробки та використання інформаційних систем на підприємствах присвячені праці таких вчених, як І. Абдикеева, Р. Барана, А. Берези, Д. Васкевич, В. Глушкова, С. Іваненкова, О. Ільїної, В. Касьяненко, С. Левицького, Л. Мельника, Т. Писаревської, В. Ситника, П. Страссмана, К. Скрипкин, К. Харіна та інших. Враховуючи результати та не применшуючи значення вже проведених досліджень, слід акцентувати увагу на проблемних питаннях, які не знайшли свого вирішення, в першу чергу, щодо прийняття рішень у проектах розвитку фінансово-економічних систем на підприємстві.

Формулювання цілей. У статті за мету ставиться обґрунтування науково-методичних підходів щодо визначення системи показників ефективності фінансово-економічних систем за показниками результативності.

Виклад основного матеріалу дослідження. При оцінці проектів розвитку фінансово-економічних систем виникає невизначеність грошових потоків, які викликані дією цих проектів. Фінансовий результат у таких проектах залежить, у першу чергу, від успішної зміни бізнес-процесів підприємства. Причин тому декілька: по-перше, фінансово-економічні системи автоматизують винятково управлінську працю, результат якої сам по собі складний для економічної оцінки; по-друге, подібні проекти, насамперед, автоматизують